

BOGOMTALE

Tankefuld

I.

Hvor dunkelt er det melem disse Grenæ;
En enkelt Fugl i Træet bygger Rede,
Hvor Mørket sine Vinger taus udbrede,
Som mellem Gravens Grønsvær Gravens Stene.

Vi vandre vil i Skoven ind alene;
Hvo, som vil finde den, maa først jo lede.
Det dybe Mørke vil sig vel adsprede,
Naar Solen sender sine Straaler rene.

Hvor slynger Veien hen de krumme Bugter?
Kom lad os følge denne dunkle Gang,
Som dybest ind i Skovens Mørke gaaer!

Hvo tidlig planter, tidlig høster Frugter;
Men Livet dunkelt er som Skovens Hang,
Og siger: "Veed du hvad dig forestaaer?"

Hytten Tankefuld.
Farvelagt kobberstik i
Mathias Winthers bog:
Sanderumgaards have, 1824.
Foto Kit Weiss.
III. fra bogen.
• "The pensive cottage."
Tinted print in
Mathias Winther's book:
Sanderumgaard's garden, 1824.
Photo Kit Weiss.
III. from the book.

Tankefulde haver

Erik Westengaard, *Tankefulde haver. En vandring i tre havers frimureriske symbolverden.*, Christian Ejlers Forlag, 2001, 120 sider. Indbundet. Gennemillustreret i farver. 198 kr.

Erik Westengaards bog *Tankefulde haver* er en delikat lille bog fra Christian Ejlers forlag – smukt sat op af Mette og Eric Mourier og fuld af inspirerende illustrationer. Efter en almindelig indledning om den engelske havestil og om frimureriet gennemgås tre parkanlæg fra det sene 1700-tal.

Titlen *Tankefulde haver* er genial. Den går både på noget konkret og en tidsstrømning i 1700-tallets landskabelige havekunst.

Det konkrete refererer til den lille hytte kaldet Tankefuld i Sanderumgaards have på Fyn. Det er et

af de mange småhuse, der i årene omkring 1800 blev opført i en af den tids mest betydningsfulde haver, Sanderumgaard, anlagt af ejeren selv, den detroniserede hofmand Johan Bülow. Her spillede hytten en betydelig rolle i havens omhyggeligt tilrettelagte oplevelsesmønster.

Det andet, tidsstrømningen, refererer til en havekunst, der var åndfuld og litterær, og hvis væsentligste hensigt var at vække til eftertanke – at gøre havevandreren tankefuld. Det etableredes gennem et varieret rumforløb med opstilling af skulpturer og småbygninger, hvis betydningsindhold blandt andet gik ud på at stille essentielle spørgsmål til liv og død.

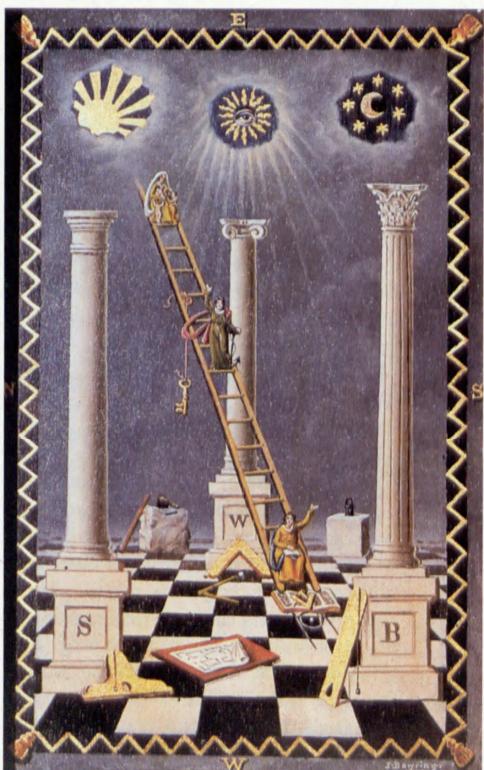
Det var et karakteristisk træk for den romantiske stemningshave, at den anlagdes af ejeren selv med en vision om, hvad haven skulle indeholde for at vække bestemte tanker og associationer. Her er det, frimureriet kommer ind som en mulig og sandsynlig aflæsningskode. For ikke-frimurerere, kan navnene på de forskellige monumenter i Sanderumgaards have nok give en forestilling om det indholdsmæssige stemningsmønster, haven skulle være en allegori på, men for den indviede, frimureren selv – som både Bülow i sin tid og forfatteren Erik Westengaard selv – fremviser haven nogle ganske bestemte betydningslag. Og det er det, bogen lægger op til.

Udover omtalte haveanlæg, der er privat ejet og kun eksisterer delvis, får vi også en frimurerisk tolkning af haverne ved Louisenlund i Slesvig, der den gang hørte med til helstaten Danmark, og Jægerspris i Nordsjælland. Alle anlagt omtrent samtidig med Sanderumgaards haveanlæg.

Det er ikke umiddelbar nem kost med alle de regler og symboler, som frimureriet arbejder med. Men interessant læsning er det, fordi det tolkningsmæssigt er med til at indsætte haveanlæggene i en større forståelsesramme, der indtil vor tid ikke har været i focus.

Set i lyset af det frimureriske tolkningsprogram forekommer Jægerspris-anlæggets plan og skulptur-opstilling ligefrem logisk i sin planlægning. Det erellers ikke nogen nem have at forstå den tilbundsligende dybde af.

Ikke blot var flere af tidens velstillede haveamatører frimurerere, men det var adskillige af tidens kunstnere, som arbejdede for disse rige bestillere, også. I haverne har de tillige kunnet meddele sig hinanden i et indforstået sprog.

Det er ikke noget nyt, at den romantiske stemningshave har skullet udtrykke dybe tanker om menneskets plads i natur og samfund og om frigørelsесestræbelsr i forhold til enevælde og kirke. Med denne bog får vi konkret indblik i frimurerordenens rolle i disse bestræbelser.

Det er oppe i tiden – ikke mindst internationalt – at tolke den sene 1700-tals have ud fra en frimurerisk tankeverden.

Mens de fleste analyserer ud fra kvalificerede gæt, indtager Erik Westengaard, som er museumsregistrator ved Frederiksborgmuseet, en særlig position. Som indviet har han indgående kendskab til logens optagelsesritualer, dens symboler og meningen med dem, hvorfor bogen er en gave for dem, der ønsker at tolke haverne ud fra denne indfaldsvinkel. Samtidig afmystificerer frimurerordenens lukkede verden og viser sig som en ganske idealistisk loge med høje moralbegreber.

Lulu Salto Stephensen

Herover. Parti fra Sanderumgård's have. I baggrunden Kildehytten, i forgrunden ø med urne.
Maleri af C.W. Eckersberg.

Foto Kit Weiss. Ill. fra bogen.
• Above: View of Sanderumgård's garden. In the background, Kildehytten. In the foreground, island with urn. Painting by C.W. Eckersberg. Photo Kit Weiss. Ill. from the book.

Tv. Engelsk frimurerarbejdstavle til brug for 1. grad.

Håndmalet af J. Browning ca. 1800. Foto Kit Weiss. Ill fra bogen.
• Left: English freemason tracing board for the first grade. Handpainted by J. Browning ca. 1800. Photo Kit Weiss. Ill. from the book.